

Overweging 17 augustus 2025 OLV Bilthoven

Eerste lezing: Jeremia 38, 4-10

Evangelie: Lucas 12, 49-53

Soms lopen meningen zó uiteen, dat zelfs familiebanden onder spanning komen te staan. U kent dat vast wel uit uw eigen ingeving: geruzie en gedoe om geld; een onhandige uitspraak over een familielid, dat nog decennia kan leiden tot verwijdering; ouders die niet achter de partnerkeuze van hun kind kunnen staan.....

En wanneer er opvattingen over religie hierbij een rol gaan spelen, dan zijn de spanningen soms nog groter. Misschien dat mensen zich in hun fundamentele waarden voelen aangetast?

Het kwam vroeger regelmatig voor, dat kinderen de deur werd gewezen, wanneer ze niet mee op zondag naar de kerk wilden. De boosheid en de starheid kwam misschien wel voort uit verdriet. Ouders hadden hun kinderen niet kunnen overtuigen van hun eigen religieuze gevoelens, waar zijzelf toch zoveel aan ontleenden. Onzekere ouders? ... Opstandige kinderen, die zich ook nog eens tegen hun ouders afzetten... ? Hoe pijnlijk toch. Ongetwijfeld speelde bij sommige ouders ook angst.

We zien in het verhaal van het oude testament, dat ook Jeremia opstandige mensen meemaakt. Hij leefde in de 6e eeuw vóór Christus en werd gezien als een profeet.

In die tijd was Sedekia koning van Juda. Eigenlijk een marionettenkoning, door Babel aangesteld. Wanneer we in het verhaal stappen, vraagt de koning Jeremia geregeld om advies. Koning Sedekia vraagt zich af of hij zijn volk zal opzetten tegen Babel of zal hij samenwerking zoeken? Dit overlegt hij met Jeremia.

Jeremia kijkt intussen om zich heen, in Juda en Jerusalem en constateert, dat de tien geboden van God niet meer worden nageleefd. Mensen zijn in het algemeen argwanend, lappen contracten aan hun laars en zien niet meer naar elkaar om. Ze zijn vooral bezig met eigen gewin. Er is veel onderlinge vijandschap.

Jeremia verkondigt, dat de mensen zich moeten bezinnen en niet allerlei afgoden moeten aanbidden, maar terug moeten keren naar de ene God, de Heer. Terug moeten keren naar de Thora.

En daarbij past het beste advies dat hij aan koning kan geven, dat gezocht moet worden naar samenwerking. Naar elkaar eerbiedigen en respecteren. Dus ook samenwerken met de overheerser.

Maar koning Sedekia ziet dat helemaal niet zitten en wil in opstand komen tegen Babel. Waarop koning Nebudkadnesar van Babel meteen militaire troepen naar Juda stuurt. En als Jeremia op dat moment adviseert aan de koning, dat hij zich beter over kan geven, dan zijn de rapen gaar. En dan richt de woede van het volk zich tegen Jeremia. En de zwakke koning levert Jeremia dan uit aan het volk: doe maar met Jeremia, wat jullie goed dunkt. Hij trekt zijn handen van hem af. Even later gooien de edelen en het volk Jeremia in een put, waar geen water meer in staat.

En zoals we in het Nieuwe Testament vaak verhalen horen, waarbij buitenstaanders een barmhartige rol spelen, zo ook speelt in dit verhaal een buitenstaander, die laag in rang is, een grote rol.

Hij heet Ebed-Melek en is een dienstknecht van de koning. Hij is donker van kleur. Hij komt uit het zuiden van Egypte van een land aan de Nijl. Hij weet koning Sedekia ervan te overtuigen, dat Jeremia gered moet worden uit de put. Als hij er niet uitgehaald wordt, zal hij sterven. Ebed-Melek steekt zijn nek uit, terwijl het volk als het ware achterover leunt. Achterover leunt in afwachting van het verdere beloop van de belegering. En Jeremia wordt door Ebed-Melek met behulp van anderen uit de put gehaald. Hij is door toedoen van hem aan de dood ontsnapt. Ebed-Melek is als het ware een barmhartige Samaritaan, maar dan in het Oude Testament.

(Jeremia wordt niet vrijgelaten maar wel onder betere omstandigheden vastgezet.

En met de stad Jerusalem loopt het niet goed af.)

Jeremia's liefde voor het volk werd destijds voor haat versleten. Zijn trouw aan de Thora voor landverraad. En net als Jezus eeuwen later, aanvaardt Jeremia de consequenties van zijn uitspraken en blijft hij respectvol naar zijn belagers.

Over het Evangelie:

Ik schrok eigenlijk best wel, toen ik de zinnen las, die door Jezus werden uitgesproken:

“Denken jullie, dat ik ben gekomen om vrede te brengen op aarde? Nee, zeg ik jullie, eerder verdeeldheid.”

Dit is eigenlijk heel atypisch voor Jezus, om dit zomaar uit te spreken. Maar welke bedoeling zou Hij ermee hebben om zo fel uit de hoek te komen? Jezus spreekt over verdeeldheid tussen mensen. Ik heb me daarbij afgevraagd hoe vaak ik werkelijk met mensen over mijn geloof praat. En hoe vaak met mijn familie. Heel erg weinig. Dus de kans, dat ik verdeeldheid zal ervaren is daardoor heel klein.

De kans, dat ik de ervaring op doe alsof ik in een put word geworpen en geen grond meer onder mijn voeten voel, als ik over mijn geloof zou praten, is feitelijk nul. En dat doe ik zelf door nogal zwijgzaam te zijn buiten onze geloofsgemeenschap om.

Toch is het soms heel mooi om over geloofservaringen te praten, maar dan moet je wel heel eerlijk durven zijn, denk ik.

Een mooie gelegenheid om over het geloof te praten is tijdens het bezoek aan onze kerk van middelbare scholieren van de Werkplaats. Elke jaar komen er een aantal klassen met hun mentor. Philip Vos, Nicole Buijtendijk en ik leiden hen - na een algemene inleiding - in groepjes rond. We moedigen hen aan om alles aan ons te vragen, wat ze willen weten. En voor mij is het belangrijk me te realiseren dat ik geen sociaal wenselijke antwoorden moet geven. Maar dat zij en ik er het meeste aan hebben, wanneer ik naar mezelf eerlijk durf te zijn. Met al mijn twijfels.

Het is een gemakkelijke situatie om tegenover elkaar te komen staan. Of in een welles-nietes spelletje terecht te komen. Maar het is telkens weer heel bijzonder en verrassend welke wendingen de gesprekken nemen. En het bijzondere zit er vooral in, dat ik me zo door die jongeren gerespecteerd voel. Het lijkt erop, dat ze van tevoren goed zijn geholpen door hun mentor om een open houding aan te nemen, nieuwsgierig te mogen zijn. En dan ontstaat er totaal geen verdeeldheid, waar Jezus het in het Evangelie over heeft.

Zo komt altijd wel van een van de leerlingen de vraag: wat gelooft u eigenlijk zelf? En het gekke is: ik heb nooit een standaard antwoord. Iedere keer breng ik weer andere nuances aan. Laat ik twijfels toe in mijn antwoorden. Probeer ik de ontmoeting van mens tot mens tot een belangrijk item te maken.

Een andere vraag, die bijna altijd wordt gesteld is: wat vindt u van homo's? Ik ben dan altijd heel trots op het feit dat we in onze kerk huwelijken tussen twee mannen en twee vrouwen ingezegend hebben.

En nu wek ik misschien de indruk, dat ik het helemaal niet moeilijk vind om over mijn geloof te praten of over de essentie van het belijden van mijn geloof. Dat is niet zo. Ik heb bijvoorbeeld wel herinneringen aan samenkomsten hier in onze kerk, waarbij dan gevraagd werd om in een groep of groepje je mening te geven over geloofskwesties. Ik vond dat altijd wel spannend. Ben in zo'n situatie toch altijd lichtelijk bezorgd om tegenover elkaar te komen staan. Misschien herkennen sommigen van u dat?

Een andere wijze van geloofsbeleving hebben kán wel tot verdeeldheid leiden, maar dat hoeft geen einde te betekenen aan verbondenheid met elkaar. En daarvoor is wel nodig om elkaar niet als tegenstander of zelfs als vijand te zien, maar als medemens. Een mens, met wie je een eindje mee wilt gaan.

Terug naar het Evangelie. Behalve over verdeeldheid heeft Jezus het ook over 'vuur', dat Hij op aarde komt brengen.

Je hoort wel eens zeggen, dat mensen een vurig betoog houden. Of in vuur en vlam staan. Dat staat dan voor superenthousiast zijn of vol adoratie. Maar soms wordt er ook mee bedoeld, dat iemand een beetje driftig kan zijn. En driftig zijn, kán verdeeldheid zaaien.

Maar Jezus preekt géén geweld. Hij roept ons juist op om niet te oordelen of te veroordelen. Hij schudt ons als het ware wakker om te zien, wat er met Hem gebeurt. Dat zijn weg een kruisweg is. En vooral wat de consequenties kunnen zijn als wij kiezen voor Hem. Dan kan onze weg niet altijd gemakkelijk zijn.

Hij spreekt in andere verhalen uit het nieuwe testament over 'de Geest' en over Zijn verlangen, dat die Geest ons hart in lichterlaaie mag zetten. Dat dáár het vuur gaat branden!

En waar Hij in het evangelie van vandaag spreekt over verdeeldheid, benadrukt Hij in andere verhalen, dat wij allemaal maar gewone mensen zijn met ieder onze eigen beperkingen. En daarvan uitgaande, zullen zijn volgelingen natuurlijk wel eens met elkaar botsen, wanneer ze vol vuur van hun geloof willen spreken. Maar wanneer je Jezus écht probeert te volgen, kun je het vuur van verdeeldheid doorstaan en het vuur van de Liefde en de Vrede vinden.

Laten we de komende maanden, wanneer we samen af en toe over de toekomst van onze geloofsgemeenschap gaan praten, proberen om met elkaar mee te lopen als echte medemensen. Elkaar te spreken vanuit verbondenheid. Ook wanneer we horen of vermoeden dat we van elkaar verschillen.

Amen.

Janine Noten